

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Filipa Dienstbiera, soudce Tomáše Langáška a soudkyně Veroniky Juříčkové v právní věci žalobců: **a) I. D., b) L. N.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, sídlem Národní 118/16, Praha, týkající se žaloby proti rozhodnutím žalované ze dne 18. 3. 2019, č. j. 10.01-000201/19-005 a č. j. 10.01-000202/19-004, ze dne 19. 3. 2019, č. j. 10.01-000200/19-003, a ze dne 19. 3. 2019, č. j. 10.01-000203/19-004 a č. j. 10.01-000204/19-004, o kasačních stížnostech žalobců a) a b) proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 22. 3. 2022, č. j. 29 A 198/2019-352,

t a k t o :

- I.** Žádost žalobce b) o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **se zamítá.**
- II.** Kasační stížnosti žalobců a) a b) **se zamítají.**
- III.** Žalobci **nemají** právo na náhradu nákladů řízení o kasačních stížnostech.
- IV.** Žalované **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasačních stížnostech.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a dosavadní průběh řízení

[1] Žalobci se žalobou podanou u Krajského soudu v Brně (dále též „krajský soud“) domáhali zrušení pěti rozhodnutí žalované ze dne 18. 3. 2019 a 19. 3. 2019, jimiž žalovaná zamítla jejich žádosti o určení advokáta k poskytnutí bezplatné právní služby podle § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Žalobci současně požádali o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce.

[2] Krajský soud žádost žalobců o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce v záhlaví uvedeným usnesením zamítl. Uznal, že žalobci se po majetkové stránce nachází v komplikované situaci. Klíčová je však v dané věci jejich dlouhodobá aktivita spočívající v iniciování soudních sporů se státem, jeho jednotlivými složkami či jinými veřejnoprávními korporacemi, která je činěna většinou takovým způsobem, který nemůže vést k rozumnému cíli, ale toliko k řetězení aktů veřejné moci vnímaných žalobci jako osobní křivda. V návaznosti na tvrzení o prvotní trestné činnosti spáchané na nich třetí osobou a skupinou policistů a státních zástupců žalobci za posledních 8 let rozvinuli širokou paletu podnětů, návrhů a žalob směřujících vůči rozličným osobám a domáhali se osvobození od soudních poplatků, ustanovení zástupce či jeho určení prostřednictvím žalované. Jen u krajského soudu vedli v tomto období na dvě desítky sporů ve správním soudnictví. Krajský soud konstatoval, že žalobci samozřejmě mají právo vést tyto druhy sporů, avšak není rozumný důvod, aby náklady na ně nesl stát prostřednictvím využití institutu osvobození od soudních poplatků případně ustanovení zástupce. Tento institut nemá umožňovat nemajetným osobám vést bezplatně spory podle libosti, nýbrž jim zajistit účinnou soudní ochranu ve věcech týkajících se skutečně a objektivně jejich práv a právem chráněných zájmů. Takovou povahu nyní projednávaná věc nemá. Jejím předmětem jsou rozhodnutí žalované o nevyhovění žádostem žalobců o určení advokáta, který by žalobcům bezplatně poskytoval právní služby v jimi vyvolaných soudních řízeních přesně spadajících pod jejich výše obecně popsany *modus operandi* (tedy konkrétně v řízeních vedených civilními soudy a v návaznosti na jimi vydaná procesní rozhodnutí). U žalobců tak nejsou splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Z tohoto důvodu soud nevyhověl ani jejich žádosti o ustanovení zástupce.

II. Kasační stížnosti

[3] Žalobci (stěžovatelé) napadli usnesení krajského soudu samostatnými kasačními stížnostmi.

[4] Žalobkyně a) (stěžovatelka) předně namítá vady řízení před krajským soudem spočívající v tom, že s ní soud jednal bez právní pomoci advokáta, že nebyla projednána stěžovateli uplatněná námitka podjatosti soudců krajského soudu a že o věci rozhodovala soudkyně podezřelá z toho, že k osobám stěžovatelů chová extrémně nenávislný a nepřátelský vztah.

[5] Stěžovatelka dále namítá, že bez pomoci zástupce z řad advokátů není schopna formulovat (stejně jako 95 % občanů ČR) „extrémně právně složitou žalobu proti státu“ a neustanovení zástupce krajským soudem v takovém případě znamená odepření přístupu

pokračování

k soudu, přičemž stěžovatelka vyslovuje podezření, že tak předsedkyně senátu v projednávané věci učinila s úmyslem „zlikvidovat“ stěžovatele.

[6] Stěžovatelka polemizuje s argumentací krajského soudu co do důvodů neosvobození od soudních poplatků a neustanovení zástupce, zejména pak v otázce počtu a povahy žalob a dalších podání předkládaných stěžovateli.

[7] Rovněž žalobce b) (stěžovatel) namítá nezákonnost rozhodnutí krajského soudu, v jehož důsledku mu byla odepřena možnost řádného projednání jeho žaloby. Konkrétně namítá rozhodování vyloučeným soudcem a nesprávnost posouzení jeho nároku na osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce. Nezákonnost napadeného rozhodnutí spatřuje rovněž ve skutečnosti, že vychází z jiných rozhodnutí krajského soudu vztahujících se k osobě stěžovatelů, jejichž správnost a zákonnost stěžovatel napadá.

[8] Z uvedených důvodů stěžovatelé navrhuji zrušení napadeného usnesení krajského soudu, přiznání osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o jejich žalobě. Stěžovatel rovněž požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[9] Vzhledem k povaze rozhodnutí krajského soudu a obsahu kasačních stížností Nejvyšší správní soud zaslal kasační stížnosti žalované toliko na vědomí.

III. Posouzení kasačních stížností Nejvyšším správním soudem

[10] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnosti v mezích jejich rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti [§ 109 odst. 3 a 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“)].

[11] Kasační stížnosti nejsou důvodné.

[12] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval stěžovatelovou žádostí o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Zastoupení advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s., v nynějším řízení není vyžadováno, neboť to se týká řešení procesní otázky. Předmětem přezkumu zde není rozhodnutí krajského soudu ve věci samé či rozhodnutí o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností [§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích; srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS, bod 29]. Současně je předmětem řízení o této kasační stížnosti otázka takové povahy (posouzení podmínek pro osvobození od soudních poplatků), že k ochraně stěžovatelových práv není advokáta nezbytně třeba, což je jednou z nutných podmínek pro ustanovení zástupce z řad advokátů v řízení o kasační stížnosti (srov. § 35 odst. 10 s. ř. s.), a stěžovatel v kasační stížnosti uvedl důvody, pro něž má za to, že napadené usnesení je nezákonné. Proto Nejvyšší správní soud návrh stěžovatele na ustanovení advokáta pro řízení o této kasační stížnosti zamítl. Jelikož s podáním kasační stížnosti v této věci není spojena poplatková povinnost, o jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků Nejvyšší správní soud samostatně nerozhodoval.

[13] Poté Nejvyšší správní soud posoudil kasační námitky vad řízení před krajským soudem.

[14] Především, skutečnost, že do rozhodnutí o žádosti účastníka řízení o ustanovení zástupce jedná soud s nezastoupeným účastníkem je přirozeným důsledkem toho, že žalobu podal žalobce bez využití právních služeb. Nejvyšší správní soud si je vědom dlouhodobé neúspěšné snahy stěžovatelů takovou službu právní pomoci získat. Podání projednatelné žádosti o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce však Nejvyšší správní soud nepovažuje za natolik komplikované, aby jej nebylo možno učinit bez právní pomoci. Ostatně ani problematičnost situace stěžovatelů nespočívá v tom, že by nebyli schopni vylicít soudu důvody, pro něž mají za to, že by jejich žádostem mělo být vyhověno, ale v tom, v jakých případech, jak často a jakým způsobem tak činí. Tato námitka proto není důvodná.

[15] K namítanému neprojednání stěžovateli vznesené námitky podjatosti soudkyně krajského soudu, rozhodnutí věci vyloučenou předsedkyní senátu a z toho plynoucí zmatečnosti řízení před krajským soudem Nejvyššímu správnímu soudu nezbyvá než odkázat na své usnesení ze dne 16. 11. 2021, č. j. Nao 224/2021-288, jímž tento soud rozhodl o tom, že (mimo jiné) JUDr. Zuzana Bystrická není vyloučena z projednávání a rozhodování věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 29 A 198/2019. Nejvyšší správní soud tak rozhodl k námitce stěžovatelky, odůvodněné shodně s jejími nyní vznášenými argumenty. O námitce stěžovatele Nejvyšší správní soud nerozhodoval proto, že ji pro její povahu a formu nepovažoval za řádně vznesenou námitku podjatosti ve smyslu § 8 odst. 5 s. ř. s., ale za projev zneužití práva, které nepožívá soudní ochrany.

[16] Ve vztahu ke stěžovateli tak byly všechny namítané důvody možné podjatosti rozhodující předsedkyně senátu krajského soudu již jednou řádně posouzeny, Nejvyšší správní soud připomíná, že účastník řízení musí případnou námitku podjatosti soudce vznést do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl (§ 8 odst. 5 věta druhá s. ř. s.). Důvodem k vyloučení soudce přitom nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech (§ 8 odst. 1 věta třetí s. ř. s.). Řízení před krajským soudem proto nebylo stíženo vadou zmatečnosti.

[17] Vadou řízení není ani skutečnost, že soud vycházel z jiných rozhodnutí ve vztahu ke stěžovatelům. Naopak je projevem principu právní jistoty jako jednoho ze základních atributů právního státu ve smyslu čl. 1 Ústavy České republiky, že orgány veřejné moci postupují a rozhodují v obdobných věcech bez nedůvodných rozdílů. Skutečnost, že krajský soud přihlédně i při rozhodování o žádosti účastníků řízení k jiným svým rozhodnutím v obdobných věcech (a vůči týmž účastníkům) zvyšuje důvěryhodnost rozhodování soudu.

[18] Pokud jde o námitky proti vlastnímu obsahu napadeného usnesení krajského soudu, Nejvyšší správní soud jako východisko připomíná znění § 36 odst. 3 s. ř. s., podle něž *účastník, který v řízení před správním soudem doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.*

pokračování

[19] Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. *navrhovatelí, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.*

[20] Z prvního z citovaných ustanovení plyne, že účastník může být osvobozen od placení soudních poplatků, pakliže doloží nedostatek prostředků. Prokázání nedobré majetkové situace by tak zpravidla odůvodňovalo alespoň částečné osvobození od soudních poplatků. Nevede však k osvobození od placení soudních poplatků automaticky. Jedná se toliko o předpoklad, při jehož splnění soud následně podle individuálních okolností každého jednotlivého případu zváží, zda jsou zde skutečně důvody pro osvobození daného účastníka (žadatele). Na hodnocení naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků mohou mít tedy vliv i jiné okolnosti, než pouze majetková situace žadatele. V souladu s ustálenou judikaturou může soud přihlídnout též k tomu, zda a popřípadě v jaké míře vede účastník další soudní spory či jiná řízení před orgány veřejné moci, na něž je pravděpodobně třeba vynakládat prostředky (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2015, č. j. 2 As 153/2015-27). Pro posouzení naplnění podmínek pro ustanovení zástupce pak lze přihlídnout i k charakteru projednávané věci a jeho významu pro účastníka řízení (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2004, č. j. 6 As 19/2003-45). Žádost o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce může být vyhodnocena také jako šikanózní či dokonce představovat zneužití práva. Ani takové žádosti soud logicky nevyhoví (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012-22).

[21] Stěžovatelům tedy nelze s ohledem na výše uvedené přisvědčit v tom, že by jim byl krajský soud povinen ustanovit zástupce již jen s ohledem na jejich tíživou finanční situaci. Krajský soud postupoval zcela v souladu s výše uvedenou judikaturou, když krom nedobré majetkové situace stěžovatelů (kterou nijak nezpochybnil) posuzoval i další okolnosti projednávané věci, konkrétně povahu sporu, jež stěžovatelé před krajským soudem iniciovali. Srozumitelně přitom vysvětlil, že stěžovatelé dlouhodobě iniciují soudní spory se státem či jeho jednotlivými složkami, přičemž tak činí ve většině případů způsobem, který nemůže vést k rozumnému cíli, ale jehož výsledkem je pouze řetězení aktů veřejné moci, které následně vnímají jako osobní křivdu. V napadeném usnesení poukázal krajský soud na řadu konkrétních věcí, v nichž se stěžovatelé před krajským soudem domáhali ochrany proti domněle bezprávnému jednání Ministerstva spravedlnosti, nejvyššího státního zástupce, krajského státního zástupce v Brně, okresní státní zástupkyně v Kroměříži, předsedy Okresního soudu v Kroměříži, policie atd., přičemž vznesené nároky byly opakovaně vyhodnoceny jako zjevně nereálné nebo nesrozumitelně artikulované. Zdůraznil, že osvobození od soudních poplatků nemá umožňovat nemajetným osobám vést bezplatně spory podle jejich libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich práv a právem chráněných zájmů), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 10. 2015, č. j. 6 As 216/2015-10). Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s hodnocením krajského soudu, že takovou povahu projednávaná věc nemá.

[22] Nelze než uzavřít, že krajský soud posoudil žádost stěžovatelů o osvobození od soudních poplatků ve světle okolností projednávané věci příleňavě. Jeho argumentace je korektní, věcná a podložená konkrétními zjištěními, z nichž jsou vyvozeny adekvátní a přiměřené právní závěry. Stěžovatelé na ni ostatně prakticky nijak konkrétně nereagují.

[23] Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků vylučuje možnost ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. Proto i toto rozhodnutí krajského soudu obstojí.

IV. Závěr

[24] Napadené usnesení proto není nezákonné z důvodů namítaných v kasačních stížnostech. Nejvyšší správní soud tudíž kasační stížnosti jako nedůvodné zamítl podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s.

[25] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 větu první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatelé v řízení úspěch neměli, proto jim nevzniklo právo na náhradu nákladů řízení. Žalované žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. listopadu 2022

JUDr. Filip Dienstbier, Ph.D.
předseda senátu